

# TELEGRAFUL ROMÂN.

Apare Marția, Joia și Sâmbăta.

## ABONAMENTUL.

Pentru Sibiu pe an 14 C., 6 luni 7 C., 3 luni 3 C. 50 fl.  
Pentru România pe an 16 C., 6 luni 8 C., 3 luni 4 C.  
Pentru străinătate pe an 24 C., 6 luni 12 C., 3 luni 6 C.

## Abonamentele și inserțiunile

să se adreseze Administrației tipografiei arhidiecezane, Sibiu, str. măcelarilor 45;

## Correspondențele

să se adreseze Redacției „Telegrafului Român”, strada măcelarilor nr. 45.  
Epistole nefrancate se refuză. Articoli nepublicați nu se înapoiază.

## INSERTIUNILE.

Pentru odată 14 fl., — de douăori 24 fl., — de trei ori 30 fl.  
rândul cu litere garmond.

## Politica Sașilor.

I.

Când a fost prezentat dietei ungare spre dezbateră și votare proiectul de lege al contelui Apponyi, referitor la regularea raporturilor de drept și ameliorarea salarelor învățătoarești la școlile comunale și confesionale, deputații sași din dietă au luat hotărârea să voteze contra proiectului de lege, vătămător și pentru autonomia bisericii lor, dar la discuție să nu iee parte dintre ei decât un singur deputat, rămânând, ca la dezbateră pe articole să vorbească și alții, dacă va cere trebuința.

Faptul acesta, și mai ales faptul, că vorbirea rostită în discuția generală n'a fost deloc vorbire de combatere energică, ci o expunere foarte precaută și foarte blândă a punctului de vedere săsesc, a umplut de nemulțămire pe cei de acasă, pe alegătorii deputaților sași din dietă, și multe vorbe de nemulțămire se auziau pe atunci printre Sași. Conflictul între ei și deputații lor izbucnise în toată forma, și aici în Sibiu s'a ținut și o adunare de alegători, foarte furtunoasă, în care multe vorbe grele au fost adresate prea circumspectilor deputați sași din dietă, aplanându-se apoi conflictul prin votarea unei rezoluțiuni de cuprinsul, că adunarea aprobă atitudinea din dietă a deputaților sași.

Atitudinea aceasta a deputaților sași, manifestată în dietă cu ocaziunea discuției purtate asupra proiectului amintit de lege, a explicat-o acum pe larg alegătorilor săi din cercul Agnizei deputatul Dr. Rudolf Schuller, în adunarea alegătorilor ținută la 21 Iulie n. în Cincul-mare.

Din lunga vorbire a deputatului Schuller înțelegem bine politica Sașilor, care e și acum cea veche, de a se lipi de cel mai tare, — fie oricine, — dar aflăm din ea și unele

lucruri interesante, petrecute după culise, lucruri pe cari nu le cunoșc decât ceice au luat parte activă la ele.

Vom spicui deci ce e mai de însemnătate din vorbirea domnului Schuller, lăsând în grija cetitorilor să-și facă singuri comentariile pe cari le vor afla de bine.

Deputatul Schuller s'a scuzat întâi în fața alegătorilor, că nu le-a cerut avizul cu privire la atitudinea sa față de proiectul de lege al contelui Apponyi, întâiu, pentru că nu voia să fie legat prin niște o îndrumare primită de acasă, al doilea, pentru că înainte nici nu se știa cu siguranță ce soarte va avea proiectul de lege, după ce situația era așa, că raporturile puteau să se schimbe!

Puteau să se schimbe în urma lipsei de disciplină, care domnește în partidul cel mai mare din coaliție, partidul kossuthist, în care mulți sunt, cari nu ascultă de conducere, ci vreau să meargă de capul lor. Ținând cont de împrejurarea aceasta, deputații sași credeau, că contele Apponyi le va face, va fi silit să le facă unele concesii.

„De aceea, — cităm acum, — deputații sași sub durată întregii debateri, și firește, și mai înainte, au stat în neîntreruptă legătură cu ministrul, și au căutat să-și valideze influința, atât cu privire la imblânzirea, cât și cu privire la eventuala înăsprire a legii. Așa de ex. propunerea lui Burdia, de înțelesul, că învățătorul numai atunci să fie disciplinat, când singur poartă vina nesuccesului în propunerea limbii maghiare, nu însă și atunci când nesuccesul se datorește altor împrejurări, — a fost un rezultat al întrevenerilor la ministru din parte săsască.

Deputatul (sas) Melzer n'a putut face propunerea aceasta, pentru că ne aflăm în primejdie de a fi respinsă la votare, după ce în parla-

mentul maghiar nimic nu e sigur în fața votării, dacă nu vine din parte maghiară, ori din parte atât de amicală Maghiarilor, cum e cazul la Burdia. Că de ce a fost ales tocmai Burdia, ca să facă propunerea în dietă, e foarte evident. Guvernul voia să arate, că un singur Român, care se atașează la maghiarime fără rezerve, poate exopera mai mult decât cei 25 de deputați ai naționalităților, în dosul cărora stau milioanele“.

Deputatul Schuller a spus apoi în vorbirea sa, că cu toate, că ministrul a ascultat de deputații sași (mai bine zis, de Burdia) și le-a împlinit cererea, trebuia să asculte și de partizanii săi, și a fost mare primejdia, că proiectul de lege va eși din dezbateri înăsprit, în loc să iasă imblânzit. S'au fost făcut adevă două propuneri în dietă din parte maghiară, una a deputatului Bozoky, care cerea maghiarizarea tuturor școlilor confesionale și comunale, și alta a deputatului Nagy, care cerea instruirea în școală în limba confesiunii și în limba maghiară, adevă școale cu două limbi.

Votarea propunerii prime a împedecat-o ministrul Apponyi, care a făcut chestie de cabinet din primirea ei; și a împedecat-o, fiindcă nu avea încuviințare prealabilă dela coroană pentru o astfel de reformă radicală școlară, iar votarea propunerii a doua au împedecat-o deputații sași, cari au mers la ministrul Andrássy și i-au spus, că ei ies din partidul constituțional dacă se primește propunerea lui Nagy.

Premiând acestea, deputatul Schuller a răspuns apoi la învinuirile aduse deputaților sași din partea celor de acasă, că nu au fost destul de energici în apărarea intereselor poporului săsesc, cu constatarea, făcută pe baza experiențelor proprii, că energia manifestată în formă, ori în expresiuni, sau în vorbiri multe și lungi, în cari se repe-

tesc ideile, are în parlamentul ungu- resc efect cu totul contrar dela cel așteptat. Adevărul acesta, domnul deputat îl constată cu multă amărăciune, îl află însă de motivat. În dietă stau deoparte reprezentanții naționalităților, cu scopul lor final de a introduce instituțiuni de stat federalistice, de cealaltă parte reprezentanții trunchiului maghiar, stăpâniți de credința, că tot ce e în Ungaria trebuie să fie maghiar. Maghiarii nu pot să înțeleagă, că și altcum se pot aranja lucrurile în stat, și mai ales nu vreau să înțeleagă aceasta, temându-se, că li se atacă unitatea teritorială a statului.

Ajunge acum deputatul Schuller să precizeze, că locul Sașilor unde e? În tabăra naționaliștilor federaliști, ori în sânul celorce vreau ca să fie maghiar tot ce e în țara aceasta? Și cu o logică cam neînțeleasă stabilește, că Sașii trebuie să meargă cu Maghiarii, a căror hegemonie au recunoscut-o de mult. Și au să meargă cu ei, pentru a-i împedeca să nu abuzeze de această hegemonie, să nu o ducă la — exces!

La o schimbare a politicii maghiare nu se așteaptă Sașii. O astfel de eventualitate e eschisă. Tot ce pot ei face este, să convingă pe Maghiari, că Sașii nu sunt așa de răi cum cred Maghiarii, nu mânăncă pe nime, țin cont de pretenșiunile statului și amăsurat acestora își întocmesc modul de traiu. A cere dela deputații sași să facă mai mult, este a cere lucru imposibil. E falsă deci părerea, că interesele Sașilor erau mai bine apărute dacă vorbeau mai mulți la dezbateră proiectului de lege al lui Apponyi, și e și mai falsă părerea, că o ținută mai energică în dietă, din partea deputaților sași, ar fi de folos poporului sas, pentru că o astfel de ținută ar provoca lovituri, pentru cari nici un om conștientos nu poate lua răspundabilitatea.

Vom continua.

## FOIȘOARĂ.

### Monografia comunei Crișcior.

De Ioan Perian, paroh.  
(Urmare).

Pământul se cultivă tot după sistemul din bătrâni, fără de a fi introduse unelte de economie moderne, afară de plug de fer. În timpul mai recent s'a introdus cultivarea luteinei, trifoiului și napilor de vite. Aici nu e introdus sistemul de trei hotară, ci în locul unde a fost ocuzat să samănă grâu și invers.

Prețul pământului s'a urcat de tot, de când societatea din Germania a pus în circulație capitalul de exploatare printre lucrătorii minelor. Astfel un jugăr de pământ să plătește cu câte 1000—2000 coroane, iar din intravilan cu indoit și întreit preț.

Până în anul 1848 pământurile și realitățile de pe teritoriul comunei au fost exclusiv în mâinile foștilor domni de pământ cu prea puține excepțiuni.

Cam din 1878 au început Românii a răscumpăra dreptul de proprietate dela foștii proprietari. Astfel astăzi 1/6 părți

sunt răscumpărate, devenind proprietatea foștilor urbarialiști de odinioară.

Minele de aur aflătoare în hotarul comunei și al comunei vecine Ruda, le exploatează o societate puternică din Germania, numită „Ruda 12 Apostoli“ cu sediul direcțiunii în opidul Brad. Societatea a început exploatarea minelor dela „Ruda“ la anul 1884. Le-a cumpărat dela văduva contesă Toldalagi din Cluj cu 1,200,000 floreni v. a. Minele dela „Valea-mori St. Ioan Evanghelist“ le exploatează numai dela 1890 și sunt cumpărate dela Zeyk Mikó din Cluj cu 450.000 fl. v. a. De nouă ani (1898) această societate, casând steamurile din hotarul Bradului și cele din interiorul comunei, a clădit în stil mare, sistem american, alte steam-puri la locul numit „Gura-Barzi“, la capătul vestic al comunei unde se află și o colonie pentru lucrători și oficiali. Acestea steam-puri — doar cele mai mari în Europa — macină în 24 ore 250 tone piatră auroasă cu un produs lunar de 80 chlgr. aur de steam-puri, iar aur liber 30—40 chlgr. Steam-purile au costat 600.000 fl. Piatra auroasă dela baie se transportă la steam-puri pe vagonete (coșărți) de fer, conduse pe sârme (Drahtseilbahn), siste-

mul cel mai nou cu circulație de 500 coșărți în restimp de 12 ore.

Societatea numită are în aplicație la băi și steam-puri, colonie etc., ca la 2000 de lucrători, din cari la steam-puri bărbați 150, copii 120, iar femei 10, apoi oficiali 130 persoane pe la toate stabilimentele. Regia lunară face peste tot 80—90.000 fl. (160—180 mii coroane). Are întocmirile cele mai moderne, lumină electrică și telefon dela sediul direcțiunii la băi, steam-puri și colonie. Piatra din mina principală se scoate cu putere electrică. De mașină sunt acățate răznel, spre acest scop a fost regulată mina — stolna — principală dela „Barza“, lărgită și zidită din nou, tot cu piatră cioplită și ciment.

Toată exploatarea minelor gravitează către hotarul comunei Crișcior, de aceea în timpul mai recent a cumpărat societatea și băile dela Valea-arsului, pe cari proprietarii privați — din lipsa de capitale — nu le-au putut exploata.

Proprietăți de băi de ale privaților nevându-te mai sunt pe Valea-morii: băile numite „Vajda-Béla“, „Constantin și Helena“, „Petru și Pavel“, apoi pe Valea-arsului băile: „Aurora“, „Muneci Sta Eva“, „Sta Maria“, ceste din urmă niște inclave vâ-

râte între hotarale de băi ale societății des numite, apoi băile „St. Lazar“, „St. Andreiu“, „St. Ana“, „California“, „St. Cruce“, „Lupăria“, „Mateșata“ și peste 50 scrutinii (Freischürfe).

La cumpărarea și vânzarea de băi proprietarii nici de regulă trag scurta. Societățile mari puternice cum e și aceasta din Germania, țin pe proprietarii mici în „șah“ prin faptul, că avertați fiind la vânzarea băilor, le ofer un preț de tot redus, iar pe alte societăți, ori intermediatori ce ar reflecta la ele, îi știu ținea de parte de ei.

Asupra aștorfel de peripeții s'a scris o broșură interesantă în limba maghiară, de Nicolies Döme în Arad, sub titlul „A bányabetyárok“. În această broșură este scoasă la iveală șiretenia celor dela societăți bogate față de vânzătorii de băi resp. de mijlocitori. Adevărat joc al pisicii cu șoarecele.

Lucrătorii la băile societății numite sunt locuitori din Crișcior și jur, dar le fac concurență o mulțime de străini, nu numai din Abrud, Roșia, Buciumani etc., ci și din mari depărtări, din Maramurăș, Banat, Croația, Slavonia, Steiermark, Tirol și din Italia. În timpul mai recent,



## Indatoririle preotului față de școala confesională.

Lucrare citită în conferința preoțască de ăstan din tractul Cetatea-de-peatră.

De  
Nicolae German, paroh.  
(Urmare).

A doua parte a temei date spre lucrare este: Causelor care împiedică o înaintare mai vădită pe terenul școlar.

Dacă ne vom pune și noi întrebarea aceasta, apoi din toate părțile vom primi răspunsuri, pe cari ori cine le poate asculta numai și numai de popă se acată. Că popa nu e activ, că popa nu se îngrijește decât de interesele proprii, etc. etc. Nu-i vorbă, vor fi casuri, și încă *nu rari*, dar nu la toți și în tot local se poate afirma acest lucru.

În cele următoare mă voi sili după modestele cunoștințe a arăta, că multe și variate sunt cauzele care împiedică o înaintare mai vădită pe terenul școlar.

După natura acestor cauze ele se împart în două părți principale, și anume în cauze interne și externe.

De categoria cauzelor interne se țin toate cauzele care provin dela acei indivizi, cari aparțin bisericii resp. școlii noastre, adică dela ai noștri.

Ear cauzelor externe aparțin toate pedecile, cari, fie de orice natură, prin fel de fel de umeltiri, pun stăvilă la înaintarea învățământului.

### A) Cauzele interne.

1. Dintre cauzele de școale *prima și cea mai simțită* este lipsa de școale și salarii pentru învățători calificați. Un gol acesta, care va trebui încă timp până se va putea umple.

2. *Lipsa de inițiativă.* O patimă aceasta care e prefăcută în a doua natură a Românului. O singură faptă, fie cât de neînsemnată, Românul nu o îndeplinește până nu se cugetă asupra lucrului ani de-a rândul. Tot amână de azi pe mâine mândușind de cel ce îl zorește cu vorbele: „Las c'oi face eu, numai să fiu sănătos“. Ba nu arare ori să întâmplă să-ți închidă gura cu proverbul: Mergi încet c'oi ajungi departe, încet cu încet se face oțătul“, și altele. E atât de familiarizată aceasta însușire în poporul nostru, încât din partea străinilor ni-se impută chiar ca lene.

Din cauza aceasta apoi ne timbrează cu epiteta de „popor leneș“. Ba frații maghiari încă și mai grosolan „Român puturos“ („Büdös oláh), — deși nu-i tocmai așa. Dar lășitatea cu care ne purtăm noi față de noi înșine, și față de interesele noastre, dau ansă străinilor de ne apostrofează în acest mod. Tot aceasta lipsă de inițiativă, prefăcută în lășitate, așa de rea impresiune a făcut și asupra unui etnograf german, care a călătorit prin Ungaria în anii trecuți, și foarte nefavorabil s'a es-

primat despre noi, zicând între altele: Poporul român din Transilvania e atât de leneș, încât se culcă sub prun cu fața în sus și așteaptă să-i cază pruna în gură“.

Și cred că nu mă înșel când susțin că și aceasta încă este o rană, ce roade la înaintarea învățământului.

3. Una dintre cauzele interne, care împiedică înaintarea pe terenul școlar este și lipsa de vocație la unii dintre învățătorii nostri. Iată ce minunate indigații dă Preaven. Consistoriul în privința aceasta prin circulariul edat sub Nro. 463/1901: „Preoții noștri, — ca directori școlari, — și ca cei mai de aproape chemați, să-și împlinescă cu zel, bunăvoință, stăruință și căldură lucrarea, cu care sunt încredințați și să exercite... cu punctualitate, stricteță dar și cu bunăvoință controla necesară; eară protopresbiterii ca inspectorii districtuali de școale, chemați a inspecta și a însușești... să facă aceasta nu numai cu ocaziunea examenelor anuale, ... ci de câteori li-se dă ocaziune a se afla în vre-o comună... să nu întrelese a vizita școala, controlând, încurajând, dogenind și dând îndreptariu bun, după cum va fi trebuință de una sau de alta. Numai astfel lucrând toți cu zel, stăruință și înțelepciune, putem spera o mai spornică înaintare în cultură, bunăstare și fericire a poporului nostru.“

Eară alți învățători neglija instrucțiunea în mod demonstrativ din cauza puținului salariu cu care îi dotează confesiunea, cu deosebire în timpul de față când tot felul de oficiali reclamă urcarea salariului lor.

Natural că nici învățătorii nu pot rămânea mai pe jos. Și considerându-se spiritalul timpului în care trăim, este justă pretensiunea lor.

Urmarea e, că școlile noastre lipsite de fonduri, nu pot satisface acestei pretensiuni, și astfel învățătorii ceea ce face, o face mai mult forțat decât din simțul de datorință, liniștindu-se în conștiința sa cu judecata proprie: „După cât salariu primesc și cât fac, fac prea mult“. Un rău acesta, care numai cu greu se va putea delătura, dar că formează pedecă la înaintarea învățământului e fapt constatat fără nici o îndoială.

### 4. Mediul de dezvoltare.

Vitregitatea timpurilor față de poporul român din Ardeal și Ungaria a fost atât de vădită, încât noi, mai că nu am trăit, ci numai am vegetat. Feudalismul până în zilele noastre a ținut pe bietul popor în cătușele sale degradându-l până la starea de vită, răpindu-i toate drepturile până și cele date lui de natură. Valurile nimicitoare s'au ținut lanț, iar opresorii seculari au știut parcă totdeauna că atunci să ne pună stavilă nizuințelor, când începeam a arăta și noi ceva semne de viață.

Aceasta situație critică, aproape dela

ruperea noastră de mama Romă și așezarea pe aceste plaiuri și până în zilele noastre, când mai vehement, când mai moderat, dar în continuu și-a dăruit existența.

Iată cât de nimerit caracterizează eruditul profesor din N. Iorga, trecutul poporului Român din Ardeal, într-o conferință ținută în București la Ateneu, zicând: „Vedeți: aceasta e o istorie de durere, cum nu se mai întâlnește, în istoria nici unei țări, nici unei seminții de oameni. Sunt popoare vrednice, sunt popoare ticăloase, sunt popoare proaste, sunt popoare greoaie și popoare înșelătoare: Slavul e perfid; Germanul e încet; atâtea popoare n'au credință: graeca fides nulla fides, se zice din cele mai îndepărtate timpuri. Va să zică sunt popoare cari poartă ca scris pe fruntea lor, că sunt osândite la slăbiciune și popoarele acestea, printr'un joc ciudat al împrejurărilor au noroc, au fericire. Neamul nostru însă n'a avut nici noroc nici fericire, și dacă este un loc, unde am avut puțină fericire, este acolo, în Ardeal și părțile vecine“.

Între aceste grele împrejurări, Românul n'a avut timp să se îngrijească și de creșterea spirituală, periclitat și persecutat fiind în toată forma. Ba și puținul câștig adunat cu multă sudoare, foarte adeseori ia fost răpit, iar el a rămas de multeori fără pâine și fără adăpost.

În urma acestora, văzându-se mereu scurtat, cu deosebire în cele materiale, în toate timpurile într'acolo ia fost îndreptată lupta, ca să se asigure în privința materială, prima forță ce l-a susținut între grelele împrejurări ce s'au perândat totdeauna.

Și până ce oamenii nu s'au înmulțit pe aceste plaiuri de Dumnezeu binecuvântate, și până ce pretenziunile au fost mai puțin, au și putut trăi fără cultivarea mai intensivă a minții. Și fiindcă aceasta stare a ținut mult timp, în acest mediu s'a dezvoltat poporul românesc în credință, că omul poate trăi și numai cu pâine, aer și apă, ne mai având lipsă de învățătură. Aceasta e cauza, că așa de rece privește știința, așa de greu se înduplecă la jertfire când e vorba de cultură, reflectând la stăruințele preotului în mod ironic: „Pentru ce să-mi trimit copilul la școală că știu că nu l'oi face popă“.

Pentru că, dupăcum am constatat, școala noastră e numai la început, și prin urmare grosul poporului încă nu-i cunoaște folosul.

### 5. Conservatismul îndărătnic.

În lumea aceasta totul vrea viață. Ori în cătrău privim, vom observa, cum totul tinde spre dezvoltare, spre perfecțiune, spre existență. Acolo unde aceasta tendință de a exista se formează într'un corp organic, și în forma aceasta își continuă traiul cu șanse de viitor, își ia începutul conservatismul. Până când acest

bold înăscut în firea omului, fie într'o formă sau alta, și conservează natura sa și se folosește, conservarea este în orice caz ori din ce parte-l vrea să trăiească.

Dar cei ce născuți sunt în conservativism, de care în orice împrejurare natural nu se pot desprinde, și în seamă de consecuențe tinde să devină lor, decăd în așa zisul conservativism.

Acest soi de conservatism este în poporul nostru se manifestă în cea mai măsură, încât e cel din țări din lume în privința aceasta. Aceasta însușire iarăși s'a dezvoltat în poporul nostru în urma evoluțiunii sale istorice de pe vremuri, pururea fiind atacat.

Ca un puternic argument ne servește legea noastră drept măritoare ortodoxă, pe care numai poporul nostru o a conservat în întreaga ei puritate, în de cursul atâtor veacuri, și în butul tuturor persecuțiilor.

Unde acest conservatism îndărătnic și-a aflat aderenți, acolo ori la ce idee salutară, poporul stă în cale cu cuvintele: „Noi așa ne-am pomenit din moși-strămoși, și noi aceasta n'o părăsim“. Un astfel de conservatism apoi încă împiedică înaintarea mai vădită pe calea culturii. (Va urma).

## Din despărțămintele „Asociațiunii“

Adunarea din Tămașa.

Sântămărie, 1 Aug. st. n.

Ziua de 28 Iulie n. a fost o remarcabilă zi pentru credincioșii noștri din Tămașa, fiindcă de astă dată aici și-a ținut despărț. Hida-Huedin adunarea generală.

Zile grele, ca o sarcină insuportabilă, se lasă pe umerii oropsitului nostru popor. Datorință morală îndeplinește inteligența română deci atunci, când îi alină pe cât se poate durerile și năcăzurile. Acest lucru se ajunge prin dese adunări populare, cu cari ocaziuni i-se dau diferite sfaturi poporului. Că ce influință binefăcătoare pot avea adunările acestea bine conduse ale despărțămintelor asupra poporului nostru, nu se poate spune. Destul atât, că i-se deșteaptă prin ele foarte mult conștiința națională — interesul pentru tot ce e bine, plăcut și frumos.

Să ne grupăm așa dar fraților români în jurul Asociațiunii pentru lit. și cult, poporului român, pentru că în lipsa alteia, aceasta va fi de acum înainte adevărata școală românească. Inteligenței române i-se imbie o sfântă datorință, ca de acum înainte în cadrele acestei Asociațiuni să lucreze din răspuneri pentru luminarea poporului.

Adunarea din Tămașa a decurs astfel:

Deja cam pela 10 ore a. m. o mulțime mare de inteligenți, адвоаți, protopopi preoți și învățători mergeau către biserica din Tămașa, unde conform programului avea să se țină serviciul divin. Serviciul a fost înapunătoriu. În loc de priceasnă Dl protopresbiter Pavel Roșca a

lucrătorii dela băi — în urma nemulțămirii generale — din cauza plăților reduse au început a emigra în America.

Viața băieșului este în general cam cunoscută, câștigă cu mult mai mult decât un econom, dar și prădează mult pe beutură. Numai puțini dintre băieși s'au putut emancipa de această patimă ruinoasă și și-a însămat oarecare stare, s'au cum se zice: a adunat bani albi pentru zile negre. Viața morală nu este tocmai decăzută, căci altcum băieșul e bun creștin, e darnic pentru biserică s'au școală, când dispune de parale. Cu deosebire îi place să contribuie pentru înfrumșetarea bisericii, vestminte, ornamente, cărți, re-cuise etc. Dacă i-se zice, ca să se conțenească dela beutură, de regulă reflectează, că eliberat dela lucrul greu în baie trebuie să-și facă și el o zi de veselie în Dumineci și sârbători, câte un „Glück auf“ cu soții săi de lucru. Viața aceasta a băieșilor este influințată mult de atingerea lor cu străinii, și-o întâlnim în tot local unde sunt băi de aur, argint, aramă, cărbuni etc.

Societatea susține doi medici, unul în Brad, altul în Crișior, unde are și o apotecă. Din fondul de ajutoare numit în original: „Allgemeine Bruderlade“, să

dau pensii la invalizi, văduvelor acestora și copiilor, iar lucrătorilor la cas de boală ajutor în bani numit: „Kranken-Geld“, precum și cură medicală, medicină etc. gratuit. Din acest fond se dau și împrumuturi pe obligațiuni cu convenții, cu interese moderate. La acest fond contribuiesc cu cvote lunare toți lucrătorii împărțiți după clase și categorii. Societatea numită susține și un spital privat în Brad pentru bolnavi, cari reclamă o îngrijire deosebită. În fine mai susține și o școală a societății în colonia dela „Gura-Barzi“ cu un învățător dirigent și o învățătoare cu limba de propunere maghiară.

Dela această societate putem învăța perseveranță și punctualitate în lucru, trezvie și circumspecție, iar mai presus de toate spirit de întreprindere, însușiri, cari caracterizează pe Nemți. A trebuit ca o societate din altă țară să vină aici și să ne arete rentabilitatea unei întreprinderi condusă cu pricepere. S'a adevărit și aci zicala noastră: „Munții noștri aur poartă, noi cerșim din poartă n poartă“.

Locuitorii comunei Crișior sunt de statură mijlocie, binefăcuți, având caracteristica locuitorilor de Valea-Crișului alb numită: „Crișeni“, sont ușor iritabili, iuți la mânie.

Numărul locuitorilor trece peste 1200 de suflete, aproape toți Români de religiuinea gr. ort., afară de vre-o 40—50 suflete de maghiari și nemți de diferite confesiuni. Aici nu sunt socotiți lucrătorii mineri din colonie — străini, căci nu sunt stabili.

Ocupațiunea lor este economia de câmp și de vite, cam jumătate de populațiune, iar jumătate e aplicată la lucru în băile societății numite. Cei ce se ocupă cu lucrul câmpului, la aer liber, sunt rumeni la față și robuști, iar băieșii de regulă cu fața palidă și mai slăbuți, surt, rari, cei ce ajung o etate înaintată.

Intocmiri industriale în comună sunt 4 mori, cari nefiind așezate pe apa Crișului alb, ci pe văile: Valea-Crișiorului, Valea-gârzi și Valea-arsului staționează din lipsa de apă. În interiorul comunei nu s'au construit mori pe apa Crișului alb, din cauză că vadurile toate sunt în posesiunea societății numite. Numai în comunele pe Valea-Crișului în sus: Zdrapți, Mihăleni și Blăjeni, se află mori așezate lângă alvia acestui râu, cari nu stagnează nici când e secetă.

Meseriași așezați în Crișior sunt 3 pantofari, din cari 2 Români și un neamț renegat, lucră cu câte 1—3 calfe,

se susțin însă cu anevoe, pe deoparte din cauza concurenței celei mari, ce le fac fabricatele de pe la orașe, iar de altă parte, pentru că ei lucră în mic, cumpără marfă din a treia și a patra mână. Nici când nu vor putea să dea vre un avânt de înflorire meseriei lor. Astfel ei acoper lipsese locale numai, și și din acestea cele de prima necesitate. Mai sunt în comună și trei măsari români, vre-o 5—6 bărdași — lemnari — isteți și puțini zidari, toți îndeplinesc însă lucrări numai în comună și mai rar în împrejurime.

Comerțul se află în mâni străine, căci din 8 comercianți — durere — numai unul e român, doi jidani, ceilalți nemți și unguri. La toți le merge destul de bineșor, căci cu venirea în comună și jur a multor străini, articlii de boltă sunt căutați. Asemenea și articlii de traiu s'au scumpit și se vând cu prețuri mari, ca și în oricare oraș mare. În fine mai sunt în comună 8 „zi opt“ cărciume, afară de magazinul de Conzum al societății 12 Apostoli, deschis anume pentru lucrători. Cu mult prea multe pentru trebuințele normale ale locuitorilor. Între cărciumari sunt și trei români, dar primul între ei este jidanul, care cu predilecțiune știe să învârtă această meserie. (Va urma).



ținut o cuvântare ocazională, plină de sfaturi și îndrumări frumoase la adresa poporului adunat, scoțând în relief însemnătatea adunării de azi, la care roagă totodată să ia parte în număr cât de mare poporul, sătenii.

Dela biserică am mers în școala confesională din loc, unde cam pe la 12 ore a. m. directorul desp. Dr. Simeon Tămașiu în fața unui public numeros ține cuvântul de deschidere. A vorbit mai pe larg despre însemnătatea Asociațiunii, care ca o mamă bună ține a cuprinde la sânul ei pe toți românii. Arată însemnătatea bibliotecilor, precum și importanța scrișetului, de care azi a te lipsi însemnează a te lăpăda de arma cea mai puternică a viitorului. Vorbind mai pe larg despre școală și legile nouă ce i-s'au croit zice: „că încercarea aceasta grea cu atât mai vărtos să ne oțelească și dând ajutor învațătorului, fie care tată să fie dascălul familiei sale și familia sanctuarul limbei române!” Intre aclamări șgomotoase declară a IX adunare a desp. Hida-Huedin deschisă.

Conducerea mai departe a adunării se predă dlui Ioan Pop protopresbiter în Morlaca. Se alege o comisie pentru verificarea procesului verbal al adunării, în persoanele dlor Pavel Roșca protopresbiter, Gavril Mureșan și Ioan Andrei preoți. Secretariul Iuliu Chiffa cetește raportul comitetului despre activitatea despărțământului.

Cassaral Ioan Terec cetește raportul de pe anul expirat 1906—1907 și proiectul de buget pe anul viitor, precum și raportul despre starea bibliotecii din Huedin-Hida.

S'a emis trei comisii și anume una pentru încasarea taxelor și câștigarea de membrii noi pentru Asociațiune, în persoanele dlor Ioan Galiș, Ioan Pop și Ioan Stefan preoți, a doua pentru censurarea raportului comitetului, în persoanele dlor, Dr. Andrei Pop, Dr. Alexandru Bodia și Emil Măcelariu. Și a treia pentru censurarea rapoartelor cassarului și bibliotecarului, în persoanele dlor, Iuliu Porușiu, Stefan Pop și Constantin Căciulă.

După o pauză de un sfert de oră, în care comisiunile au lucrat, urmează rapoartele acestora. Comisiunea a II a și a III-a, aflând progres și socotelile în deplină ordine, propun a-se da absolutoriul obișnuit atât comitetului cât și cassarului și bibliotecarului.

Urmează disertația zelosului director al desp., Dr. Simeon Tămașiu. A vorbit mult și convingător. A combătut emigrarea ce ea dimenzioni tot mai înspăimântătoare, aducând multe exemple. A demonstrat relele ce pot urma din cauza aceasta asupra noastră a Românilor. Arată avântul ce a luat Germania pe terenul economic și cum acolo din pământ poate cu mult mai neproductiv decât al nostru, totuși se produce mai mult. Vorbește despre păstrare, etc. Vorbirea a fost ascultată cu multă atențiune din partea poporului. S'a mai citit frumoasa poezie de O. Goga, „Străinul”.

Comisiunea emisă pentru încasarea taxelor și câștigarea de membrii noi pentru Asociațiune, terminând lucrările, vine cu raport, din care se vede, că dela membrii ordinari vechi au intrat 140 cor., noi s'au înscris 6 inși între cari și notarul cercual ungar Iozsa Samu. Acest domn e trimis poate din partea administrației ca reprezentant, (așa presupun, că pe alții nu am văzut) și ca bărbat onest și sincer — văzând intențiunile curate ale frunțășilor români de a înainta poporul în cultură și bună stare între ori ce împrejurări, se însuflește și jertfește pe altarul Asociațiunii noastre — întră în șirul membrilor ordinari. Dela acesta ar putea să ia pildă și mulți de ai noștri, cari nu își iau nici atâta osteneală barem, ca să participe la adunare. Servească-i spre laudă și cinste dlui notar Iozsa Samu. S'au mai înscris apoi mulți membri ajutători.

A urmat alegerea noului comitet pe un period de 3 ani. S'a reales tot cel vechiu și anume: Dr. Simeon Tămașiu, director, Ioan Pop, Pavel Roșca, protopresbiteri, Gavril Mureșan, preot, cu excepțiunea dlui preot Iuliu Chiffa, care a abzis și în locu-i s'a ales Dr. Alexandru Bodia. Delegați cari să reprezinte despărțământul se aleg dnii Dr. Simeon Tămașiu și Dr. Andrei Pop, advocați.

Terminându-se agendele adunării, dnul protopresb. Ioan Pop, cu un avânt oratoric și o expunere clară, desfășură un espozec întreg despre factorii cari au salvat limba română din Macedonia, România proprie și Ardeal. Zice anume, că în Macedonia a fost femeia prin care s'a păstrat Macedo-români limba și caracterul național. În România a fost situațiunea geografică și politică, pe când la noi în Ardeal — a fost cartea românească. Se adresează apoi către popor și zice: „Sun-

tem creștini buni — toți Românii credem într'un Dumnezeu în trei fețe, Tatăl, Fiul și Duhul sfânt. Pre cum în acestea trei credem, așa să ținăm întocmai și la limbă, lege și moșie. În fine mai de poporul ultimul sfat, anume: să nu fie slugarnic, să nu se lase a fi batjocunit de fiice scriitoras, să pretindă dreptul în, să nu lase a fi călcat în picioare de nimenea, dar apoi să fie cinstit, onest, sincer, să știe respecta dreptul altora. Intre aclamări șgomotoase și impresii adânci se încheie adunarea.

Pela 4 ore s'a întrunit inteligența la un banchet de unde nu au lipsit nici toastele obișnuite, și anume: Dr. S. Tămașiu pentru viața îndelungată a prezidentului Asociațiunii I. St. Suluțiu. G. Mureșan pentru Arhieri. S. Pop pentru membrii comitetului. P. Roșca pentru I. Pop. I. Pop pentru preotul local Remus Roșca. R. Roșca pentru oaspeți, etc.

Seara la 7 oare producțiune teatrală. S'a jucat „Otrava de hârciog” și „Dragostea copilărească”, de tineretul din Curăplac, sub conducerea preotului I. Galiș. S'a declamat și poezia „Rugămintea din urmă” de G. Coșbuc prin I. Galiș. După terminarea programei, la acordurile plăcute ale muzicii, s'a început jocul, care a ținut până dimineața, când satisfăcut, că fiește oare a ajutat cauzei naționale după cât a fost posibil, ne-am reîntors către casă cu euegetul, că în viitor o să facem mai mult. P. Bura.

## Revistă esternă.

Intrevederea dela Svinemünde. Sâmbătă la amiază s'a întâlnit împăratul Wilhelm al Germaniei, cu țarul Rusiei, pe apă, în apropierea portului dela Svinemünde. Impăratul Wilhelm i-a mers înainte, și au venit apoi împreună la port. Impăratul german e însoțit de cancelarul Billov, iar țarul rusesc de ministrul său de esterne Isvolski. De aceea, întrevederii i-se dă mare însemnătate politică. Țarul rămâne vre-o opt zile oaspele împăratului Wilhelm, însă tot pe apă, nu va eși la mal.

Chestia marocană. În Marocco, la Casablanca, indigenii au atacat înarmați pe europeni și au măcelărit vre-o opt din ei. Cei mulți au scăpat cu fuga. E vorba de o răscoală mare îndreptată în contra europenilor din Marocco. Franca va interveni cu armată, sprijinită de Spania, și poate și de alte puteri.

## NOUȚĂȚI.

Inmormântarea Patriarhului Brancovici s'a făcut eri, Duminecă, cu solemnitate mare. A participat lume foarte multă. Amănuntele ne lipsesc încă. Telegrama de condolențe au sosit la Carloveț foarte multe, din toate părțile. A condolat și principele Nichita al Murtenegrului, membrii familiei noastre domnitoare, apoi ministrul comun de externe, baronul Aehrenthal, Înaltpreasfințitul Domn Arhiepiscop și Metropolit al nostru Ioan Meșianu, Preasfințitul Episcop al Aradului Ioan I. Fapp, și alții. Notăm, că venitele anuale ale Patriarhului din Carloveț trec peste jumătate milion de coroane.

Pentru gimnaziul din Brad. Protopresbiterul Reghinului, domnul Galacteon Șagău, a donat pentru gimnaziul din Brad suma de 100 cor.

Intâlnire de domnitori. Regele Edward al Angliei se va întâlni în 14 August cu împăratul Wilhelm al Germaniei, în Wilhelmshöhe, ear în 15 August dimineața sosește la Ischl pentru a face vizită Maiestății Sale monarhului nostru.

Pentru Arămâni. Ziarele din București scriu, că Sultanul a comunicat ministrului plenipotențiar român, dlui Papiuiu, că va da din cassetă sa particulară 20 de burse pe seama tinerilor talențați români din Macedonia, cari ar voi să urmeze cursurile școalelor superioare turcești din Constantinopol.

Cas de moarte. În Abbazia a decedat Vineri, Arhiepiscopul și Metropolitul gr. ortodox din Bosnia, Nicolai Mandici, în urma unui atac de apoplexie. Era de 67 ani.

Contele Beck la Ischl. Fostul șef al statului major în armata austro-ungară contele Beck, a sosit la Ischl, în urma dorinții Maiestății Sale de a-l avea în apropierea sa. Contele va sta două săptămâni în Ischl.

DI Stefan Szentimrei, director gimnazial în Făgăraș, a fost permutat la Sibiu, ca director al liceului de stat de aici.

Dela comitat. Comisiunea administrativă a comitatului Sibiu și subcomisiunile ei țin ședință lunară Joi, în 8 August la orele 3 d. a. în sala mică a casei comitatense.

Desmintire. Atât baronul Fejervary, fostul ministru-president, cât și ministrul său de interne, Kristoffy, desmint știrile date și de noi, că ar fi fost în Ischl și ar fi lucrat să zădărnicească acordarea încuviințării prealabile pe seama proiectelor de lege referitoare la garanțiile constituționale. De altă parte se afirmă, că Maiestatea Sa nu s'ar mai împotrivi încuviințării.

Critică favorabilă. Cel mai bun istoric contemporan al Maghiarilor, dl Marczali, profesor la universitatea din Budapesta, a scris în ziarul „Budapesti Hirnap” din 7 Iulie n. o critică foarte favorabilă despre lucrarea istorică a dlui Constantin Sulică, pe baza căreia a fost promovat nu de mult doctor *summa cum laude*, la universitatea din Budapesta. Dăm și noi în traducere critica. E următoarea:

„Constantin Sulică, membru al colegiului Eötvös din Budapesta a publicat un vast și interesant studiu sub titlul: „Contribuțiuni la istoria utilizată de Paulus Iovius în cartea sa „Historiarum sui temporis libri” referitor la istoria țării ungurești”. Tinărul autor, care peacă știm, acum pășeste pentru prima oară înaintea publicității cu o lucrare literară, dovedește în studiul său un vast capital de cunoștințe și o iubire de obiectivitate, ce numai spre laudă îi poate servi.

Paulus Iovius a fost Italian de neam. S'a născut în Como 1483. A studiat în Italia, câțva timp a fost medic, apoi s'a dedicat istoriografiei, și partea cea mai însemnată a vieții sale și-a petrecut o la Roma, în Vatican, bucurându-se de favorul mai multor papi, Leo X, Hadrian VI și Clement VII, l-au stimat deopotrivă și l-au ridicat la poziții distinse bisericești, iar Clement VII l-a numit în urmă episcop în Nocera. Pe timpul acesta multe fire ale istoriei contemporane din întreaga lume se întâlneau în Vatican. Aici soseau înștiințările cele mai autentice și aici s'a aglomerat cea mai interesantă arhivă. Astfel Iovius a fost în poziția de a-și imprumuta datele istorice din cele mai de seamă și mai îmbelșugate izvoare. Iovius a cuprins în scris istoria contemporană dela 1493—1547 în 45 cărți tractează multe evenimente din istoria țării ungurești, ca răscoala lui Dozsa, lupta dela Mohács, evenimentele principale ale anilor 1526—1529, expediția turcească din 1532, istoria lui Gritti și căderea lui, asediul dela Eszék, pacea dela Várad, moartea regelui Ioan, asediul și căderea Budei în mâinile Turcilor, încercarea de a recuceri Buda în 1542, expediția turcească din 1543, etc. Dl Sulică tractează mai întâi în genere istoria lui Iovius, apoi în detaliu din punctul de vedere al svocelor istorice: expediția turcească din 1526, evenimentele anilor 1526—1529 și expediția turcească din 1532. Interesantă din toate punctele de vedere este mai ales comparația între Iovius și cei trei aleși reprezentanți ai istoriografiei maghiare, Brodarics, Verancsics și Oláh Miklós, arătându-se întru cât au influențat acești trei prelați istoria lui Iovius. Dl Sulică își dă silința și cu succes, — să combată opinia în deoște adoptată, că Iovius ar fi un istoric vrednic de puțină încredere. Lucrarea dlui Sulică este o lucrare de valoare, care numai onoarea poate face tinărului scriitor. Studiul D-sale are o extensie de 186 pagini, format mare.

Cutremur de pământ s'a simțit în 29 Iulie, sara la orele 10, în comuna Beregkissalmás. Noaptea cutremurul de pământ s'a mai repetat de două ori, umplând de frică pe locuitorii comunei, cari au petrecut pe strade restul nopții.

Judecata poporului. Proprietarul din Ūrmös, Szilágyi Sándor, a fost ucis de popor, pentru că prin uzură neomenoasă și-a câștigat averea. Ucusul a fost venit numai de câțiva ani în numita comună și a ajuns în timpul acesta cel mai avut din sat.

Alegere de preot. Ni scrie, că dl „Octavian Albani, teolog, a fost ales în ziua sf. proroc Ilie cu unanimitatea voturilor (59) paroh al parohiei Bărăști, cu filiile Dumesti, Lungșoara.

Recolta în România. Conform datelor statistice publicate de ministerul de agricultură din România, recolta grâului e prețuită în anul acesta la 16 milioane hectolitri, față de 40 milioane, cum a fost anul trecut. Anul acesta e deci recolta grâului mai rea chiar decât a fost în 1904, în care an cu toate că a fost seacă mare totuși a fost o recoltă de 18 milioane hectolitri.

Contele Károlyi István, unul dintre cei mai bogați aristocrați maghiari a murit la moșia sa în Careii-mari. Răposatul a jucat rol însemnat și în politică, fiind kossutist și reprezentant al șovinismului unguresc.

Uragan în Sătmar. Din Careii-Mari vin știri, că în zilele trecute au fost bătute părțile acele de un uragan groznic care a produs multe stricăciuni, desoperind case, desrădăcinând arbori și nimicind multe vie. Locuitorul Szilágyi Iános din Raska a fost lovit de trăsnet, pe când lucra la câmp.

Moștenire frumoasă. O doamnă din Bruzela și-a testat întreaga avere de treisprezece milioane servitoarei ei, drept recunoștință, că zece ani a servit-o cu credință. Ruđeniile au atacat testamentul cu proces, dar judecătoria a dat câștig de cauză servitoarei, care acum e doamnă mare.

La fondul „Reuniunii sodalilor români din Sibiu” s'au mai făcut următoarele daruri și anume: la fondul de 20 bani pentru cumpărarea unei case dăruiește: Gligor Pop, sodal pielar în amintirea tatălui său reposit Ioan Pop, din Brusturi, 1 cor., Vic. Tordășianu, prezident, din vânzarea nrului 13 al „Foaietei interesante” 5 cor., Constantin Oancea, paroh și soția sa Valeria n. Aron, din prilejiul începerei zidirii bisericii din Cioara (tract. Sebeș) 40 bani și Dr. Alexandru Vasilie, adv. 40 bani. La fondul „Masa învățăcelilor meseriași”, învățăcelul cismar, Vasile Cămeșdea (Reciu), învățăcelul tipograf Toma Chirca și dna Marița Nicolescu (București), fiecare câte 1 cor.

Iarăș țigani. O țigancă bătrână a furat Marți copilul de un an al unei țărance din Arad. Jandarmăria a urmărit-o, și în apropierea comunei Erdőhegy a dat peste o trupă de țigani, cari îndată ce au observat că vin jandarmii, au luat-o la fugă. Au fost ajunși și o parte din ei au fost deținuți pentru diferite furturi. Intre aceștia se afla și a fost prinsă și hoața copilului.

Petrecere în Săliște. Tinerimea studioasă din Săliște își va ținea obișnuita petrecere de vară în 29 Iulie st. v. a. c. Locul petrecerei: „Netedul”, la caz de timp nefavorabil: sala școalei. Se roagă deci și de astădată pentru binevoitorul sprijin al onorului public. Prețul de intrare benevol. Inceputul la 1 oră d. a. Invitări speciale nu se fac. Venitul curat e destinat pentru procurarea unui skeopticon pe seama despărțământului Asociațiunii Săliște.

## Cărți și reviste.

Anuarul XXXI al gimnaziului român gr-ort. din Brad și al școalei primare anexate acestuia, pe al 38-lea an școlar 1906/1907, publicat de Dr. Pavel Opreșă director. Cuprinsul: Noțiuni de poezie populară, de Tr. Suciu. Supravegherea și conducerea institutului. Date școlare. Institutul are 7 puteri didactice (profesori și învățători) și trei caticheti. Elevii au fost, în cl. I gimn. 56, classa a II 33, cl. III 45 și în cl IV 38. În școala primară 36. Inscriserile pentru anul viitor se fac cu începere dela 1 Septembrie v. 1907.

„Viața și faptele lui Ioan Pipos” fostul comite suprem al Zarandului, principalul factor la înființarea gimnaziului din Brad. Scrisă pe baza documentelor autentice, de un profesor. Broșură vrednică de a fi răspândită printre cărturarii români dela sate. S'a tipărit în „Tipografia nouă” din Orăștie.



Nr. 444—1907

[191] 3—3

**Concurs.**

Pentru întregirea posturilor de învățători dela școalele populare confesionale gr. or. române din mai jos însemnate comune în protopresbiteratul gr. or. al Avrighului se scrie prin această concurs cu termen de 30 zile dela prima publicare în „Telegraful Român“.

1. Avrig, trei posturi de învățători, cu salariul anual de câte 600 cor., cuartir și lemne de foc.

2. Porcești, două posturi de învățători, cu salariul anual de câte 600 cor., cuartir și lemne de foc.

3. Viștea-superioară, postul al doilea de învățător, cu salariul anual de 600 cor., cuartir și lemne de foc.

Doritorii de a ocupa vre unul din aceste posturi de învățători să-și substearnă cererile concursuale instruite conform legilor în vigoare la subsemnatul oficiu protopresbiterat gr. or. al Avrighului în Avrig (posta Avrig, Felek, Szabenvármegye) până la termenul sus indicat, având a se prezenta în vre-o Duminică sau sâmbătoare la sf. biserică, spre a face cunoștință cu poporul și referințele locale.

Preferiți vor fi cari au cunoștință muzicală și sunt capabili a forma un cor cu școlarii și adulții, cei cu cunoștință din industria de casă și cei cari au participat la vre-un curs de economie pentru înființarea școlii de repetiție economică, pentru cari va avea o remunerație deosebită.

Avrig, 1 Iulie 1907.

In conțelegere cu comitetele parohiale, oficiul protopresbiterat gr. or. al Avrighului.

**Ioan Căndea**  
protopresbiter.

Nr. 313—1907

[193] 3—3

**Concurs**

Pentru întregirea posturilor învățătoresți din comunele mai jos însemnate în protopresbiteratul Ilia se scrie concurs cu termen de 30 zile dela prima publicare în „Telegraful Român“.

1. Ilia, salar 800 cor. și cuartir în edificiul școlii, eventual relut de cuartir 80 cor., având a presta și serviciul de cantor în Duminică și sâmbători în strana a doua.

2. Câmpuri-Surduc, salar 600 cor. și anume: 400 cor. din repartitie, iar 200 cor. din ajutorul ce se primește din fondul școlar eparhial, cuartir și lemne de foc.

Reflecții la aceste posturi învățătoresți să fie apți a conduce câte un cor bisericesc de adulți, înființate deja în aceste localități.

3. Gurasada, salar 600 cor., și anume: 240 cor. repartitie pe popor, 160 cor. ajutor dela comuna politică, 100 cor. arânda dela pământuri și 100 cor. din cassa bisericeii.

Dela fiitorul învățător se cere să conducă copii în corpore la biserică în Duminică și sâmbători și să cânte răspunsurile Liturgiei.

4. Cerbia cu filia Pogănești, salar 600 cor. solvibile în rate lunare din repartitie, cuartir în natură, grădina și lemnele necezare uzitate.

Venitele cantonale dela serviciile la cari va participa alesul. Eventual înființând cor bisericesc remunerație separată.

Pentru anii serviți la alte școale și pentru cei serviți numai în mod provizor nu primesc cuincuenalii.

Concurenții își vor așterne rugărilor lor instruite conform normelor în vigoare, în termenul indicat subsemnatului oficiu protopresbiterat.

Ilia, 2 Iulie v. 1907.

Oficiul protopresbiterat gr. or. al tractului Ilia, în conțelegere cu comitetele parohiale.

**George Oprea**  
protopresbiter.

Nr. 353—1907

[209] 3—3

**Concurs**

Pentru întregirea posturilor învățătoresți din comunele mai jos însemnate, se publică concurs cu termen de 30 zile dela prima publicare în „Tel. Rom.“

1. Lăpugiu-superior, salar 600 cor. din repartitie, cuartir și lemne.

2. Fintoag, salar 600 cor. din repartitie, cuartir și lemne

3. Panc-Seliște, salar 600 cor. din repartitie, din cari 480 cor. în bani, restul în lemne de foc, cuartir în edificiul școlar.

4. Lăpugiu-inferior-Ohaba, post de învățător ambulant, salar 600 cor. din repartitie, cuartir și lemne.

Învățătorul ales este îndatorat a face și serviciul de cantor, pe lângă venitele stolare îndatinate și a ținea școala de repetiție.

Concurenții au să aștearnă rugărilor instruite conform normelor în vigoare, în termenul indicat, subsemnatului oficiu protopresbiterat.

Dobra (Hunyad m.), 12/25 Iulie 1907.  
Oficiul protopresbiterat gr. or. rom. al tractului Dobra, în conțelegere cu comitetele parohiale.

**Iosif Morariu**  
protopresb.

Nr. 325—1907

[194] 3—3

**Concurs**

Pentru întregirea posturilor de învățători din comunele mai jos însemnate din protopresbiteratul Lupșa se scrie concurs cu termen de 30 de zile dela prima publicare în „Telegraful Român“.

1. Lupșa, salar 600 cor., anume 300 coroane dela popor și 300 cor. ajutor de stat, cuartir liber în edificiul școlii și 6 m<sup>2</sup> lemne de foc.

In caz că va înființa cor bisericesc alesul va primi și o remunerație deosebită ce se va vota prin comitetul parohial ulterior.

Alesul va fi dator a conduce elevii în Dumineci și sâmbători la serviciul divin, a-i supraveghia în biserică și a cânta cu ei la Liturgie.

2. Valea-Lupșei, salar 600 cor., din cari dela popor 300 cor. și ajutor de stat 300 cor., cuartir liber și lemne de foc.

Alesul e dator a locui în comună și a cânta cu elevii la liturgie. Vor fi preferiți cei ce pot înființa cor bisericesc și arăta dexteritate în pomologie.

Concurenții la aceste posturi învățătoresți să-și aștearnă concursurile înzestrate cu documentele necesare în senzul legilor din vigoare subscrisului oficiu protopresbiterat în termenul indicat și să se prezente înainte de alegere și în comuna pentru care au concursat, spre a-și arăta dexteritățile în cântat și a face cunoștință și cu poporul.

In conțelegere cu comitetele parohiale concernente.

Ofenbaia, 30 Iunie 1907.

Oficiul protopresbiterat gr. or. al Lupșei.

**Vasile Gan**  
protopresbiter.

Nr. 314—1907

[196] 3—3

**Concurs**

Pentru întregirea postului de paroh din parohia Mermezeu-Văleni, tractul Geoagiului, prin această se scrie concurs cu termen de 30 zile dela prima publicare în „Telegraful Român“.

Emolumentele împreunate cu acest post sunt cele fasonate în coala B, pentru întregirea venitelor preoțești dela stat.

Doritorii de a ocupa acest post au a-și așterne cererile instruite conform normelor în vigoare oficiului protopresbiterat al Orăștiei în termenul indicat.

Concurenții vor avea a se prezenta înainte de alegere în vre-o Duminică ori sâmbătoare spre a cânta, cuvânta și eventual a și celebra.

Orăștie, 28 Iunie 1907.

Oficiul protopresbiterat al tractului Geoagi, în conțelegere cu comitetul parohial respectiv.

**Vasile Domșa**  
adm. protopresb.

Ad Nr. 141/1907

[203] 3—3

**Concurs.**

Pentru întregirea postului de paroh, din parohia de clasa a III-a, Peștera, se scrie concurs cu termen de 30 zile dela prima publicare în „Telegraful Român“.

Emolumentele împreunate cu acest post sunt cele satorite de mai înainte și cuprinse în eoala B, pentru întregirea dotațiunii preoțești.

Competenții au să-și trimită suplicile lor instruite în înțelesul normelor din vigoare, oficiului protopresbiterat în termenul deschis.

Petenții au să se prezente cu 8 zile mai înainte de alegere, după prealabila încuviințare a protopresbiterului, în biserică înaintea alegătorilor pentru a cânta, respective a oficia și cuvânta.

Oficiul protopresbiterat român gr. or. al tractului Zărand, în conțelegere cu comitetul parohial concernent.

Brad, la 4 Iulie 1907.

**Vasiliu Damian**  
protopresbiter.

Ad Nr. pp. 830—1907.

[206] 3—3

**Concurs.**

Pentru întregirea posturilor de învățători dela școalele populare confesionale române gr. or. din comunele: Apahida, Butene, Bonțida, Tinciu, Ghestrade, Gherofi, Dăngău, Giurcuța, Mociu și Rogojel aparținătoare acestui tract protopresbiterat, prin aceasta se deschide concurs cu termen de 30 zile dela prima publicare în „Telegraful Român“.

Salariul pentru fiecare post, e 600 cor. din repartitie dela popor, cuartir și lemne de foc.

Doritorii de a ocupa vre-o unul din aceste posturi, au aș așterne cererile de concurs instruite conform legilor în vigoare, subsemnatului oficiu, până la termenul sus indicat și a se prezenta în vre-o Duminică sau sâmbătoare la sf. biserică spre a fi cunoscuți din partea poporului.

Oficiul protopresbiterat român gr. or., în conțelegere cu comitetele parohiale.

Cluj, 9 Iulie 1907.

**Tuliu Roșescu.**  
protopresbiter.

[218] 2—3

**Concurs.**

La școala economică, înființată de Consistorul arhidiecezan, lângă seminarul pedagogic-teologic din Sibiu, pentru câștigarea și completarea cunoștințelor practice în economia de câmp, viticultură, lăptărit, legumărit, pomărit, stupărit, din partea elevilor seminariali se primesc pentru anul școlar 1907/8, 6 (șase) tineri de religiunea gr. orientală ca elevi, pe lângă următoarele condițiuni:

a) Concursa la această școală pot tineri trecuți de 15 ani, cari au absolvat cel puțin școalele elementare cu purtare morală bună, trupește bine desvoltați, ceace vor dovedi cu atestat medical.

b) Elevii primesc în internat instrucțiune, cuartir, vîpt gratuit, și haine de pat.

c) Cei primiți sunt îndatorati să aducă cu sine două rînduri de haine și albiturile necezare.

d) Cursul acesta de economie este de 1 an și se începe cu 1 Octombrie st. n.

e) Ceice doresc a fi primiți să-și aștearnă rugărilor lor la Consistorul arhidiecezan, provăzute cu carte de botez, atestat școlar, atestat de moralitate, dela primăria comunală, vidimat de oficiul parohial, și atestat medical.

Rugărilor sunt a se înainta Consistorului arhidiecezan, până la 1 Septembrie st. n. 1907.

Sibiu, 19 Iulie 1907.

Consistoriul arhidiecezan.

Nr. 576—1907

[208] 3—3

**Licitațiune minuendă.**

Pe baza înaltei autorizări consistoriale Nr. 1441 Ep. dela 19 Februarie 1905, comuna bisericască Grind-Cristur, tractul Turda, va da în întreprindere zidirea bisericeii sale, Duminică, în 11 August st. n. la 11 oare a. m. în cale de licitațiune minuendă-verbală la cancelaria oficiului parohial.

Prețul strigării e satorit în 6821 coroane 42 fileri, având reflecții să depună înainte de licitare ca vadiu 682 cor. în număr sau hârtii de valoare acceptabile. Se observă, că cărămida, peatra, nășipul și apa, cum și vecturarea altor materii le va da comuna în natură.

Planul și preliminarul de spese aprobate precum și alte informațiuni speciale se pot afla la oficiul parohial din G.-Cristur.

Comitetul parohial își rezervă dreptul a da întreprinderea celui mai acreditat licitant, fără considerare la suma oferită.

Turda, 12/25 Iulie 1907.

Oficiul protopresbiterat, în conțelegere cu comitetul parohial.

**Jovian Murășan**  
protopresbiter.

**Pălării**

păroase pentru preoți români à cor. 8— și extrafine à cor. 9-60, model nou, după dorință, ușoare, în cea mai fină și mai frumoasă calitate, recomandată cu prețurile cunoscute de efitine

**Carol Niedermaier**

pălărier

33 strada Csnădiei 33

„La pălăria roșie“.

La comande din afară, împachetarea, cutia și spesele postale sunt gratuite. Măsura se ia într'o pălărie potrivită cu centimentru din panglică neelastică. [210] 4—23

[219] 1—6

**AVIZ!**

● mașină mică de imblătit, aproape nouă, numai 19 zile întrebuințată, se vinde ieftin din cauză de lipsă de lucru, în Feldgasse 13.

La **Librăria arhidiecezană** din Sibiu, se primește o **calfă**, pe timp nedeterminat. Doritorii de a ocupa acest post să-și înainteze rugărilor, împreună cu atestatul de botez și atestatul despre activitatea de până acum, la **Comisuniunea administrativă** a librăriei și tipografiei arhidiecezane, Sibiu.

[207] 3—6

**AVIZ!**

Se caută **2 (două) servitoare** pentru școala de menaj din Sibiu, începând din 10 Septembrie 1907 până în 15 Iulie 1908. A se adresa la conducătoarea școlii de menaj d-na **Iulia Dancășiu**, Rășinari.

Nr. 486—1907 prt.

[205] 3—3

**Concurs**

Pentru ocuparea posturilor de învățători din comunele mai jos însemnate din protopresbiteratul tractului Sighișoara, se publică concurs cu termen de 30 de zile dela prima publicare în „Telegraful Român“.

1. Hetur, cu salar anual de 600 coroane, prin repartitiune dela popor, cuartir gratuit în edificiul școlii și doi stângini de lemne.

2. Meșendorf, cu salar anual de 600 coroane, și anume: dela stat 460 cor., restul de 140 coroane din casa bisericeii, eventual din aloziul comunal, plătit în rate lunare anticipative, cuartir gratuit în edificiul școlii și lemnele necezare de foc. Pentru cultivarea grădinei de pomi și instruirea elevilor în pomologie, alesul învățător va primi anual o remunerație de 100 cor. din aloziul comunal, în fine și folosirea unei grădini de legumi.

3. Retișdorf, cu salar anual de 600 cor., 300 cor. în bani și folosirea unui fânaț cu venit anual de 300 coroane, cuartir gratuit în edificiul școlii.

Reflecții la aceste posturi, cu îndatorirea a prevedea instrucțiunea școlariilor dela 6—12 ani, și celor dela 13—15 ani, a-i instrua în cântările liturgice împreună cu tinerimea adultă, a le conduce în Duminică și sâmbători, — să-și aștearnă petițiunile concursuale, instruite conform normelor în vigoare subsemnatului oficiu protopresbiterat în Sighișoara (Segesvár), până la termenul indicat, având a se prezenta în vre-o Duminică sau sâmbătoare în biserică spre a-și arăta dexteritatea în cele rituale, preferindu-se cântăreții buni.

Sighișoara, 11/24 Iulie 1907.

Oficiul protopresbiterat gr. or. al tractului Sighișoara, în conțelegere cu comitetele parohiale concernente.

**Dimitrie Moldovan**  
protopresbiter.

Nr. 668

[201] 3—3

**Concurs**

Pentru întregirea posturilor vacante de învățători din comunele mai jos însemnate din protopresbiteratul Sibiului, se scrie concurs cu termen de 30 de zile dela prima publicare în „Telegraful Român“.

1. Gușterița. Emolumentele împreunate cu acest post sunt: salar fundamental cor. 600, d n cari cor. 500 se solvesc din repartitie, iar 100 cor. dela comuna politică. Relut de cuartir 40 cor. și lemne pentru foc în natură.

2. Vurpăr. Emolumentele împreunate cu acest post sunt: salar cor. 600, solvibil cor. 400 din repartitie și cor. 200 din cassa bisericeii în rate lunare anticipative, cuartir liber în edificiul școlii și lemnele necesare pentru foc.

Dela învățătorul din Vurpăr se pretinde să instrueze și în școala de repetiție economică pentru care i-se pune în vedere remunerație deosebită de salar, anume cor. 100, dar i-se cere calificăție expresă pentru aceasta, eventual deobligământul, că va cerceta vr'un atare curs.

Reflecții își vor așterne cererile concursuale ajustate cu documentele necesare la subsemnatul oficiu protopresbiterat în termenul deschis; iar pentru a se face cunoscuți poporului au a se prezenta în vre-o Duminică ori sâmbătoare în comună spre a-și arăta aptitudinea în cântări și tipic.

Sibiu, 9 Iulie 1907.

Oficiul protopresbiterat gr. or. al Sibiului, în conțelegere cu respectivele oficii parohiale.

**Ioan Papiu**  
protopresbiter.